

EFPA Geropsikoloji Çalışma Grubu (Geropsychology Task Force) Çalışmaları 25-26 Ocak 2008, Brüksel, EFPA Genel Merkezi

Banu Cangöz

TPD adına EFPA Geropsikoloji Çalışma Grubu Temsilcisi

EFPA'ya bağlı olan Geropsikoloji Çalışma Grubu 2004 yılında faaliyet göstermeye başlamıştır. Grup 2004-2007 döneminde iki kez (Viyana, 2004 ve Prag, 2007) toplanmıştır. Çalışma grubunda halen 13 ülke (Avusturya, Bulgaristan, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Fransa, Almanya, Yunanistan, Lüksemburg, Norveç, Polonya, İspanya, Türkiye) temsil edilmekte olup, Türkiye faaliyet gösterdiği yıldan bu yana grupta yer almaktadır.

Geropsikoloji Çalışma grubu her faaliyet döneminde iki kez toplanmaktadır. 2004-2007 yıllarını kapsayan ilk faaliyet dönemi sonunda, grubun amaçları ana hatlarıyla belirlenmiştir. Bunlar: (1) Geropsikoloji alanının Avrupa üniversitelerinde ve/veya araştırma merkezlerinde temsil edilip edilmediğini, ediliyorsa ne düzeyde temsil edildiğini, (2) Psikoloji bağlamında yaşlanma veya yaşlılık konusunda yapılan araştırmaların miktarını ve

içeriğini, (3) Konuyla ilgilenen psikologların, yaşlı bireylerin daha iyi ve kaliteli yaşam koşullarına sahip olmalarını sağlamaya yönelik bilimsel bilgi ve becerilere ne derece sahip olduklarını saptamaktır. Bu amaçları gerçekleştirmeye yönelik olarak, Avrupa'da geropsikoloji eğitim-öğretimi, araştırma ve uygulamaları alt başlıkları ile ilgili veri toplamak üzere, 30 Avrupa ülkesinden (Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Belarus, Bosna-Hersek, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, İngiltere, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İsrail, İtalya, Litvanya, Lüksemburg, Makedonya, Hollanda, Norveç, Portekiz, Romanya, Rusya, Sırbistan, İspanya, İsveç, İsviçre ve Türkiye) seçilen anahtar kişilere kapsamlı bir bilgi toplama formu (anket) gönderilmiştir. Bu anketin sonuçlarının aktarıldığı ve değerlendirildiği bir makale *European Psychologist* dergisinde yayınlanmıştır (Pinquart, M., Fernandez-Ballesteros, R. And Torphdal, P. (baskıda). *Teaching, Research, and Application of Geropsychology in Europe*. *European Psychologist*). Ayrıca, çalışma grubunun birinci faaliyet dönemi sonuç raporu ile anket sonuçları temel alınarak iki kitap bölümü yazılmıştır (In *Geropsychology*, Eds. Hogrefe & Huber). Adı geçen bu makale ve kitap bölümleri, geropsikoloji alanının ülkemizin de dahil olduğu Doğu Avrupa ülkelerinde yeterince tanınmadığına ve gelişmediğine işaret etmektedir. Bu açıdan, adı geçen yayınlarda, geropsikoloji alanının Doğu Avrupa ülkelerinde geliştirilmesi ve teşvik edilmesi için özel bir çaba sarf edilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. İnsan ömrünün giderek uzadığı ve buna bağlı olarak yaşlı nüfusun giderek arttığı Avrupa ülkelerinde, yaşlılıkla ilgilenen araştırmacı veya uygulamacı psikologlara olan ihtiyacın giderek artacağına ilişkin projeksiyonlar yapılmış ve bu gelişmelere eğitim programları (lisans, lisansüstü programlar), yetişmiş eleman ve bilimsel altyapı olarak hazırlıklı olmak gerektiği

üzerinde durulmuştur. Aşağıda sözü edilen makalenin dikkat çekici bulgularından bazıları sıralanmaktadır.

(1) 30 Avrupa ülkesinde, yaşlı nüfusla ilgili en önemli konular arasında demanslar ve genel bilişsel gelişim en başta gelirken, bu konuları sosyal gelişim, afektif bozukluklar, kronik hastalıklarla başa çıkma ve yaşlı bireylerin psikolojik değerlendirmesi konuları izlemiştir. Yaşlı ayrımcılığı (ageism), ölüm/ölüme hazırlık, koruyucu bakım hizmetleri ise daha az önemli konular olarak belirlenmiştir.

(2) 2001-2005 yılları arasında Avrupalı araştırmacıların yaşlı nüfusu konu alan yayınlarının % 21.6'sı psikopatoloji ile (depresyon, kaygı gibi), % 30.9'u demanslar ile, % 29.7'si bilişsel yaşlanma ile, % 26.3'ü psikolojik değerlendirme ile, % 23.6'sı bakım hizmetleri ile ve % 23.4'ü yaşlı bakımevleri (huzurevleri) ile ilgili olmuştur.

(3) Geropsikoloji alanında en fazla yayın yapan Avrupa ülkesi İngiltere (yaklaşık 1600 yayın) olup, İngiltere'yi İsveç, Almanya, Hollanda ve İtalya (500 ila 760 yayın) izlemiştir. Türkiye'nin de içinde bulunduğu Doğu Avrupa ülkeleri ise yayın sayısı ve uluslararası /çok merkezli araştırma projelerine katılım açısından oldukça geri durumdadır.

(4) Araştırmaya katılan Avrupa ülkelerinin % 47'sinde geropsikoloji alanında lisansüstü eğitim programı bulunmaktadır.

Çalışma grubu yukarıda özetlenen konuları kapsayan ilk raporunu 7-8 Temmuz 2008 tarihlerinde Prag'daki EFPA Kongresi Genel Kurul Toplantısı'nda sunmuştur.

Geropsikoloji Çalışma Grubun ikinci dönem (2007-2009) ilk toplantısı 25-26 Ocak 2008 tarihlerinde Brüksel'de EFPA Genel Merkezi'nde yapılmıştır. Bu toplantıya

Rocio Fernandez-Ballesteros (İspanya) başkanlık etmiştir. Diğer katılımcılar Martin Pinquart (Almanya), Maria Christensen (Danimarka), Josef Vasko (Çek Cumhuriyeti), Banu Cangöz (Türkiye), Angelos Carabelas'dır (Yunanistan).

Brüksel'de düzenlenen yeni faaliyet döneminin ilk toplantısında, yaşlı nüfusun giderek arttığı Avrupa ülkelerinde, gerontoloji alanına duyulan ihtiyaca dikkat çekilerek, Avrupalı psikologların konuya Amerikalı ve Kanadalı psikologlar kadar fazla ilgi gösterilmedikleri saptamasında bulunulmuştur. Avrupa'da özellikle gelişim psikolojisi alanında, Piaget geleneğinin sadık izleyicileri çocukluk ve gençlik dönemlerini hedefleyen çalışmalara odaklanırken, gelişimin yaşam boyu devam eden bir süreç olduğu gerçeğini unutmış gibidirler. Benzer şekilde klinik psikoloji alanında yaşlıları konu alan (demanslar, davranışsal ve bilişsel bozukluklar, ölüme hazırlık gibi) araştırma veya uygulama faaliyetlerine ilgi duyan psikologların sayısı son derece sınırlıdır. Sosyal psikoloji alanında da klinik psikolojide olduğu gibi pek az psikolog yaşlı ayrımcılığı, yaşlılara ilişkin sosyal imgeler ve ilişkili diğer sosyal davranışları hedef alan araştırma ve uygulamalardan uzak durmaktadırlar. Bu durum karşısında alandaki boşluk fizyoterapistler, hemşireler, veya sosyal hizmet uzmanları tarafından kapatılmakta; hatta anılan meslek mensuplarının 'bellek eğitimi' programları, 'psikosimülasyon' programları gibi psikologlar tarafından yapılması gereken uygulamaları yapar hale geldikleri gözlenmektedir. Geropsikoloji alanındaki bu tablo, Avrupa'da yaşlı nüfusa ilgili bilimsel ve etkili ulusal ve uluslararası politikaların geliştirilememesine neden olmaktadır.

Bu bilgiler doğrultusunda, Geropsikoloji Çalışma Grubu 2007-2008 faaliyet döneminde aşağıda sıralanan amaçların gerçekleştirilmesi planlanmıştır:

- (1) Yaşlı nüfusun yaşam kalitesini artırmak için psikologların bilgi birikimi ve profesyonel becerilerinin neler olması gerektiğini belirlemek,
- (2) Gerontoloji eğitiminde psikologlar için gerekli olacak ve/veya eğitim sürecinde yer alması gereken spesifik bilgi ve becerilerin neler olması gerektiğini analiz etmek,
- (3) Avrupa üniversitelerinde ve/veya araştırma merkezlerinde yaşlanma konusuna odaklanmış araştırma programlarını belirlemek,
- (4) Gerontoloji konusunda yapılacak uluslararası ve çok merkezli araştırma projelerine nasıl ve ne türlü destek sağlanabileceği konusunda bilgi toplamak,
- (5) Avrupa'da gerontoloji alanıyla ilgili enstitüler, araştırma merkezleri, bölümler, dernekler ve psikologlar ile bağlantı kurmak.

Yukarıda sıralanan amaçları gerçekleştirmek üzere, grup üyeleri arasında uzmanlık alanları temelinde iş paylaşımı yapılmış ve sonuçların bir sonraki çalışma grubu toplantısında sunulmasına karar verilmiştir. Gerontoloji Çalışma Grubu'nun bir sonraki toplantısı Temmuz, 2008'de Berlin'de düzenlenen International Congress of Psychology'de (ICP-2008) yapılacaktır.

Türkiye'nin EFPA Geropsikoloji Çalışma Grubunda temsil edilmesi için gerekli görevlendirme ve desteği sağlayan Türk Psikologlar Derneği (TPD) gerek ülkemizde ve gerekse Avrupa'da Geropsikoloji alt alanının gelişimi açısından son derece önemli bir katkı sağlamaktadır. Geropsikoloji alanıyla ilgilenen araştırmacı ve uygulamacı meslektaşlarımızın yukarıda özetlenen konulardaki her türlü katkı, öneri, eleştiri, araştırma sonuçları ve yayınları ile ilgi alanlarını Doç. Dr. Banu Cangöz'e (banucan@hacettepe.edu.tr) iletmelerini bekliyoruz.